

شناسایی عوامل موثر بر توسعه پایدار اجتماعی

مبتنی بر برنامه ریزی کارآفرینانه با رویکرد تحلیل کیفی

یاسر وطنی^۱

مجید نصیری^۲

پرویز سعیدی^۳

چکیده

هدف از تحقیق حاضر شناسایی عوامل موثر بر توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر برنامه ریزی کارآفرینانه با رویکرد تحلیل کیفی می باشد. تحقیق حاضر از نظر هدف بنیادی و رویکرد کاربردی دارد و روش تحقیق کیفی است. جامعه آماری شامل کارشناسان و اساتید دانشگاه در حوزه کارآفرینی و مدیریت در استان گلستان می باشند و روش نمونه گیری در این تحقیق از نوع زنجیره ای (روش نمونه گیری گلوله برفی) می باشد که تعداد آن ۱۱ نفر می باشند. روش و ابزار گردآوری اطلاعات بصورت مصاحبه نیمه ساختار می باشد. برای شناسایی شاخص های توسعه پایدار اجتماعی از الگوی تحلیل محتوا (کیفی) و برای شناسایی شاخص های برنامه ریزی کارآفرینی از الگوی فراترکیب استفاده شد، در گام بعدی برای رتبه بندی شاخص های توسعه پایدار اجتماعی و برنامه ریزی کارآفرینی از تکنیک دلفی استفاده شد و در نهایت سطح بندی متغیرهای تاثیرگذار بر توسعه پایدار اجتماعی با رویکرد ساختاری-تفسیری (ISM) بدست آمد. نتایج تحقیق نشان می دهد که با استفاده از تحلیل محتوا در مجموع ۵ مقوله اصلی و ۲۱ مقوله فرعی برای توسعه پایدار اجتماعی در این تحقیق استخراج و برجسب گذاری شدند و با استفاده از روش فراترکیب، مقوله های اصلی و فرعی پژوهش مشخص شدند که شامل ۵ مقوله اصلی و ۲۳ مقوله فرعی می باشد. برای طراحی الگوی توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر برنامه ریزی کارآفرینانه از روش مدلسازی ساختاری-تفسیری استفاده شده است. سازه های مورد بررسی جهت ارائه مدل اولیه توسعه پایدار اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت و همبستگی اجتماعی، پایداری زیست محیطی، پایداری اقتصادی، مسئولیت پذیری اجتماعی می باشند و سازه های مورد بررسی جهت ارائه مدل اولیه برنامه ریزی کارآفرینانه؛ استراتژیک کارآفرینانه، فرصت ها و قابلیت های کارآفرینانه، فرهنگ کارآفرینانه، مدیریت کارآفرینانه و پشتیبانی حاکمیت می باشند.

کلید واژگان: توسعه پایدار اجتماعی، برنامه ریزی کارآفرینانه، الگوی تحلیل محتوا، الگوی فراترکیب

۱ دانشجوی دکتری مدیریت کارآفرینی، گروه مدیریت، واحد علی آبادکتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آبادکتول، ایران

۲ استادیار گروه اقتصاد، واحد علی آبادکتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آبادکتول، ایران.

۳ استادیار گروه مدیریت، واحد علی آبادکتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آبادکتول، ایران.

مقدمه

کارآفرینی فرآیندی است که لازمه آن برنامه ریزی کارآفرینانه بوده و اجرای برنامه های آن از سطح خانواده، مدرسه تا دانشگاه و سازمان ها گسترده شده است و باعث می شود تا افراد با استفاده از تخصص، قدرت ابتکار، خلاقیت و توانمندی ها، اشتغال مولد و درآمدزا ایجاد کنند (بلوتی، ۲۰۱۴). تقویت فرهنگ کارآفرینی موجب افزایش موفقیت اجتماعی و اقتصادی در مقیاس محلی، ملی و جهانی خواهد شد که لازمه این مهم، برنامه ریزی آموزش های وسیع و ترویج فرهنگ کارآفرینی بوده است (تابع جماعی و همکاران، ۱۳۹۶). از سوی دیگر برنامه ریزی کارآفرینانه فرآیندی نظام مند، آگاهانه و هدف گراست که طی آن افراد غیر کارآفرین ولی دارای توان بالقوه، خلق و تربیت می شوند. در واقع این نوع برنامه ریزی کارآفرینانه، فعالیتی به حساب می آید که از آن برای انتقال دانش و اطلاعات مورد نیاز برای راه اندازی و اداره کسب و کار استفاده می شود و افزایش، بهبود و توسعه نگرش ها، مهارت ها و توانایی های افراد غیر کارآفرین را در پی خواهد داشت (رضوی و همکاران، ۱۳۹۴).

یکی از مولفه های اثرگذار و مهم در ایجاد روحیه کارآفرینی، برنامه ریزی است که خود نقش مهم و قابل ملاحظه ای در تعیین جهت گیری ها و سازماندهی فعالیت هایی دارد، در واقع برنامه ریزی به عنوان قلب و محور اصلی، نقشی مهم و کلیدی در توفیق یا شکست این مراکز ایفاء می نماید (هیت و ایرلند، ۲۰۱۷). اگر برنامه ریزی کارآفرینانه را به معنای محتوای رسمی و غیررسمی، فرآیند، محتوا، آموزش های آشکار و پنهانی دانست که به وسیله آن ها فراگیر تحت هدایت مدرسه، دانش لازم را به دست می آورد، مهارت ها را کسب می کند و گرایش ها و ارزش ها را در خود تغییر می دهد (چن، ۲۰۱۶). در آن صورت می توان بیان کرد که یک برنامه ریزی کارآفرینانه باید شامل مجموعه ای از محتواها و فرایندهایی باشد که از طریق ارائه و آموزش آن ها، دانشجویان، مفاهیم، نگرش و مهارت های مرتبط به کارآفرینی را یاد گرفته و در خود درونی می سازند. در این راستا، تعیین نقش و جایگاه عناصر برنامه ریزی در حوزه کارآفرینی ضرورت می یابد. به

---

¹ Bellotti

² Hitt & Ireland

³ Chen

هر حال، برنامه ریزی کارآفرینانه اگرچه می تواند با ابزارها و طرق گوناگونی انجام شود، اما عنصر برنامه ریزی کارآفرینانه، مهم ترین عنصر کارآفرینی است (بات و یالسی، ۲۰۰۲).

امروزه حل مسئله بیکاری و توسعه اشتغال با در نظر گرفتن معیارهایی همانند توسعه مستمر منابع انسانی، ارتقای شاخص سرمایه انسانی، بهره وری، توانمندسازی و نظایر آن به یکی از دغدغه های اصلی سیاستگذاران و برنامه ریزان توسعه تبدیل شده است و علی رغم تفاوت موجود به لحاظ ماهیت، شدت و گستره، این مسئله به نوعی گریبان گیر کشورهای مختلف، اعم از توسعه یافته یا در حال توسعه بشمار می رود. از همین رو با طرح هر گونه تدبیری برای هدایت فرآیند توسعه، کمابیش ذهن کنشگران توسعه متوجه این موضوع می شود که این راهبرد تا چه حد می تواند معضل بیکاری و در راستای اشتغال زایی سودمند واقع شود (پارسه، ۲۰۱۶).

ایده اصلی توسعه پایدار این است که فعالیت های که منجر به افزایش رفاه انسانی می شود نباید فرآیندهای اجتماعی و اکولوژیکی که در آن قرار دارند را تخریب کنند. سوال اساسی این است که چطور واحد تولیدی کوچک مانند کسب و کار خصوصی که از طریق کسب درآمد ابقای خود را تضمین کرده است، می تواند در راستای توسعه پایدار عمل کند. توسعه ای که بتواند ابعادی چون اهداف اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی را در بر داشته باشد. توسعه پایدار به عنوان یک فرایند در حالی که لازمه بهبود و پیشرفت است، اساس بهبود وضعیت و رفع کاستی های اجتماعی و فرهنگی جوامع پیشرفته را فراهم می آورد و باید موتور محرکه پیشرفت متعادل، متناسب و هماهنگ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تمامی جوامع و به ویژه کشورهای در حال توسعه باشد. توسعه پایدار سعی دارد به پنج نیاز اساسی زیر پاسخ گوید: تلفیق حفاظت و توسعه، تأمین نیازهای اولیه زیستی انسان، دستیابی به عدالت اجتماعی، خودمختاری و تنوع فرهنگی و حفظ یگانگی (نتو، ۲۰۱۷).

در نتیجه ضرورت مطالعه کارآفرینی به علت نقش آن در رشد اقتصادی، ایجاد شغل، افزایش بهره وری، نوآوری فنی و تغییرات ساختاری مشخص می شود. از آنجایی که کارآفرین با استفاده از تخریب خلاقیت به

¹ Bat & Yalci

² Pearce

³ Neto

دنبال ارائه کالا یا خدمات جدید، با استفاده از منابع جدید، یافتن بازارهای جدید، روش های جدید تولید و ارائه خدمات می باشد می تواند با در نظر گرفتن محدودیت ها در توسعه پایدار به این مهم نایل آید و از طرفی با بررسی فرصت ها، امکانات، فرهنگ، موقعیت زیستی و قابلیت های هر منطقه درسد راه اندازی انواع کسب های کوچک و متوسط باشد (کسب و کار خانگی، خانوادگی،.....) که می تواند موجب فقرزدایی و مشارکت عمومی توسعه انسانی و در نهایت منجر به توسعه پایدار اجتماعی شود. بر این اساس هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل موثر بر توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر برنامه ریزی کارآفرینانه با رویکرد تحلیل کیفی می باشد.

مبانی نظری پژوهش

توسعه پایدار

پایدار یا پایا در اوایل سالهای دهه ۱۹۷۰ درباره محیط و توسعه بکار رفت. توسعه پایدار فرآیندی است برای بدست آوردن پایداری در هر فعالیتی که نیاز به منابع و جایگزینی سریع و یکپارچه آن وجود دارد. توسعه پایدار در کنار رشد اقتصادی و توسعه بشری در یک جامعه یا یک اقتصاد توسعه یافته، سعی در تحصیل توسعه مستمر، و رای توسعه اقتصادی دارد (ایفه اوما ۲۰۱۵). توسعه پایدار راه حلهایی را برای الگوهای فانی ساختاری، اجتماعی و اقتصادی توسعه ارائه می دهد تا بتواند از بروز مسائلی همچون نابودی منابع طبیعی، تخریب سامانه های زیستی، آلودگی، تغییرات آب و هوایی، افزایش بی رویه جمعیت، بی عدالتی و پایین آمدن کیفیت زندگی انسانهای حال و آینده جلوگیری کند. پایداری فرآیندی است در استفاده از منابع، هدایت سرمایه گذاری ها، جهت گیری توسعه فناوری و تغییرات نهادی که می بایست با نیازهای حال و آینده سازگار باشد. توسعه پایدار که از دهه ۱۹۹۰ بر آن تأکید شد جنبه ای از توسعه انسانی و در ارتباط با محیط زیست و نسل های

¹ Ifeoma

آینده است. هدف توسعه انسانی پرورش قابلیت های انسانی محسوب می شود. توسعه پایدار به عنوان یک فرایند در حالی که لازمه بهبود و پیشرفت است، اساس بهبود وضعیت و رفع کاستی های اجتماعی و فرهنگی جوامع پیشرفته را فراهم می آورد، و باید موتور محرکه پیشرفت متعادل، متناسب و هماهنگ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تمامی جوامع و بویژه کشورهای در حال توسعه باشد. توسعه پایدار سعی دارد به پنج نیاز اساسی زیر پاسخ گوید: تلفیق حفاظت و توسعه، تأمین نیازهای اولیه زیستی انسان، دست یابی به عدالت اجتماعی، خودمختاری و تنوع فرهنگی و حفظ یگانگی اکولوژیکی (گوچین، ۲۰۱۱).

«توسعه ای که نیازمندی های حاضر را بدون لطمه زدن به توانایی نسل های آتی در تأمین نیازهای خود برآورده می سازد، توسعه پایدار گویند» (فراهانی فرد، ۱۳۸۴). توسعه پایدار، ترکیبی از دو واژه است که دو جنبه متفاوت پیشرفت اقتصادی- صنعتی و کیفیت محیط زیست را در یک نماد توسعه پایدار متحد می سازد. به عبارت دیگر دو مفهوم اقتصاد و اکولوژی در کنار هم قرار گرفته و زیربنای استراتژی توسعه پایدار را شکل می دهد (مریدسادات، ۱۳۹۳). آنچه در تعاریف مربوط به توسعه پایدار مشترک است، جنبه پویایی آن، رفع نیازهای اساسی، توجه خاص به حفاظت از محیط زیست و جلوگیری از تخریب و آلودگی محیط زیست است (بردلی و همکاران، ۲۰۱۶).

توسعه، فرایند افزایش ظرفیت جمعی برای پاسخگویی به نیازهای اجتماع در جهت ارزش های آن اجتماع است. توسعه راستین، در فرایند خود، عدالت اجتماعی، زیست مندی اقتصادی و تعادل اکولوژیک را به همراه گسترش انتخابها برای نسل های کنونی و آتی که همان پایداری است به ارمغان می آورد (دان، ۲۰۱۲).

¹ Guojin

² Bradley

³ Dan

برنامه ریزی کارآفرینانه

کارآفرینی فرآیندی است که لازمه آن برنامه ریزی کارآفرینانه بوده و اجرای برنامه های آن از سطح خانواده، مدرسه تا دانشگاه و سازمان ها گسترده شده است و باعث می شود تا افراد با استفاده از تخصص، قدرت ابتکار، خلاقیت و توانمندی ها، اشتغال مولد و درآمدزا ایجاد کنند (دوتا و کراسن، ۲۰۰۵). برنامه ریزی کارآفرینانه، عهده دار وظایف و مسئولیت های مهمی در زمینه رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و تربیتی جوامع است. در کشور ما نیز برنامه ریزی کارآفرینانه وظیفه مهم تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز بخش های مختلف را برای تأمین خودکفایی در علوم و فنون، صنعت، کشاورزی و غیره بر عهده دارد (کنعانی کاشانی و همکاران، ۱۳۹۶). مبانی برنامه ریزی کارآفرینانه شامل فلسفه آموزش کارآفرینی، اصول آموزشی آن و اهداف برنامه های آموزش کارآفرینی می باشد.

یکی از مهم ترین عناصر کارآفرینی، برنامه ریزی کارآفرینانه است که نقش تعیین کننده و انکارناپذیری در تحقق اهداف و رسالت های از نظر کمی و کیفی دارد. جانسون (۲۰۱۱) بر این باور بود که برنامه ریزی کارآفرینانه عالی از جمله عوامل و عناصری هستند که در تحقق بخشیدن به اهداف برنامه ریزی کارآفرینانه نقش بسزایی دارند. برنامه ریزی کارآفرینانه در بردارنده تصمیم گیری هایی است که راجع به اهداف کارآفرینانه بلند مدت سازمان می باشند. در این نوع از برنامه ریزی مقاصد (مأموریتها) و هدف های سازمان مشخص و اهداف بلند مدت به هدف های کمی و کوتاه که آن را هدفگذاری می نامند، تجزیه می گردد. همچنین سیاستهای کلی (تدوین و تنظیم خط مشی ها) و برنامه های عملیاتی طرح ریزی می گردد (ملک اخلاق و همکاران، ۱۳۹۳).

¹ Dutta & crossan

² Janson

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، از لحاظ میزان و درجه کنترل، میدانی و از لحاظ نحوه ی گردآوری اطلاعات نیز از نوع تحقیقات توصیفی و از لحاظ زمانی جزو تحقیقات تک‌مقطعی می‌باشد و از نوع اکتشافی به شمار می‌رود.

جامعه آماری بخش کیفی شامل کارشناسان و اساتید دانشگاه در حوزه کارآفرینی و مدیریت در استان گلستان می‌باشند و روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع زنجیره‌ای (روش نمونه‌گیری گلوله برفی) می‌باشد، بدین صورت که جمع‌آوری داده تا رسیدن به نقطه اشباع ادامه پیدا کرد که تعداد آن ۱۱ نفر می‌باشند. در این پژوهش برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. روش و ابزار گردآوری اطلاعات در بخش کیفی بصورت مصاحبه نیمه ساختار می‌باشد.

برای شناسایی شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی از الگوی تحلیل محتوا (کیفی) و برای شناسایی شاخص‌های برنامه‌ریزی کارآفرینی از الگوی فراترکیب استفاده شد، در گام بعدی برای رتبه‌بندی شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی و برنامه‌ریزی کارآفرینی از تکنیک دلفی استفاده شد و در نهایت سطح بندی متغیرهای تاثیرگذار بر توسعه پایدار اجتماعی با رویکرد ساختاری-تفسیری (ISM) بدست آمد.

یافته‌ها

۱. توسعه پایدار اجتماعی با استفاده از روش تحلیل محتوا

مراحل تحلیل کیفی محتوا توسعه پایدار اجتماعی:

در مرحله اول؛ آشنایی با داده‌ها. شناسایی شاخص‌های مربوط به توسعه پایدار اجتماعی از متون مصاحبه مبادرت صورت گرفت.

در مرحله دوم؛ ایجاد کدهای اولیه انجام شد. مرحله دوم زمانی شروع می‌شود که محقق داده‌ها را خوانده و با آنها آشنایی پیدا کرده است. این مرحله شامل ایجاد کدهای اولیه از داده‌ها است.

در مرحله سوم؛ جستجوی مقوله‌ها انجام شد. این مرحله شامل دسته‌بندی کدهای مختلف در قالب مقوله‌های بالقوه، و مرتب کردن همه خلاصه داده‌های کدگذاری شده در قالب مقوله‌های مشخص شده است.

در مرحله چهارم؛ بازبینی مقوله‌ها است. محقق مجموعه‌ای از تم‌ها را ایجاد کرده و آنها را مورد بازبینی قرار می‌دهد. شاخص‌های استخراج شده از متون مصاحبه‌ها، پس از مقوله‌بندی اولیه، مجدداً غربال شده که از ۴۱ مقوله فرعی به ۲۱ مقوله استخراج شد و شاخص‌های اضافی یا فاقد ارزش لغوی در راستای ارائه الگوی پژوهش، حذف می‌گردند.

کلیه متن مصاحبه‌ها به عنوان داده‌های اولیه فرایند تحلیل محتوا در نظر گرفته شد. در تحلیل حاضر از ضریب کاپای کوهن برای برآورد توافق بین کدگذاران استفاده شده است. مقوله‌های اصلی توسعه پایدار اجتماعی شامل ۵ مقوله و مقوله‌های فرعی شامل ۲۱ مقوله است؛ که مقوله اصلی پایداری اقتصادی شامل ۵ مقوله فرعی که عبارتند از: ارائه مشوهای مالی به کارآفرینان، توسعه اقتصادی و افزایش بهره‌وری، ارتقاء مقاومت اقتصادی و ارائه تسهیلات دولتی به کارآفرینان می‌باشد؛ مقوله اصلی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شامل ۴ مقوله فرعی که عبارتند از: مسئولیت قانونی، مسئولیت اخلاقی/بشر دوستانه، مسئولیت اقتصادی و مسئولیت زیست‌محیطی است؛ مقوله اصلی پایداری زیست‌محیطی شامل ۴ مقوله فرعی که عبارتند از: مدیریت صحیح مصرف انرژی، استقرار الگوی بهینه مصرف انرژی، در نظر گرفتن منافع زیست‌محیطی و افزایش آگاهی شهروندان جهت صیانت از محیط زیست می‌باشد. مقوله اصلی مشارکت و همبستگی اجتماعی شامل ۵ مقوله فرعی که عبارتند از: تقویت نهادهای محلی، تعامل بین جامعه محلی و دولت، مسئولیت‌پذیری و تدوین برنامه‌های مشارکتی، مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی و حمایت از مشارکت شهروندان در طرح‌های توسعه شهری است؛ مقوله اصلی اعتماد اجتماعی شامل ۴ مقوله فرعی که عبارتند از: به حداقل

رساندن مقاومت جهت به کارگیری طرح ها و تغییرات نوآورانه، شکل گیری فرهنگ نوآوری در ذهن مدیریت، افزایش تحمل ریسک و شکست و ایجاد فرهنگ یکپارچه کارآفرینی می باشد.

جدول ۱: مقوله‌های بندی یافته‌های توسعه پایدار اجتماعی

مقوله اصلی	مقوله فرعی
اعتماد اجتماعی	به حداقل رساندن مقاومت جهت به کارگیری طرح ها و تغییرات نوآورانه
	شکل گیری فرهنگ نوآوری در ذهن مدیریت
	افزایش تحمل ریسک و شکست
	ایجاد فرهنگ یکپارچه کارآفرینی
مشارکت و همبستگی اجتماعی	تقویت نهادهای محلی
	تعامل بین جامعه محلی و دولت
	مسئولیت پذیری و تدوین برنامه‌های مشارکتی
	مشارکت در فعالیت های فرهنگی
پایداری زیست محیطی	حمایت از مشارکت شهروندان در طرح های توسعه شهری
	مدیریت صحیح مصرف انرژی
	استقرار الگوی بهینه مصرف انرژی
	در نظر گرفتن منافع زیست محیطی
پایداری اقتصادی	افزایش آگاهی شهروندان جهت صیانت از محیط زیست
	ارائه مشوقهای مالی به کارآفرینان
	توسعه اقتصادی و افزایش بهره‌وری
	ارتقاء مقاومت اقتصادی
مسئولیت پذیری اجتماعی	ارائه تسهیلات دولتی به کارآفرینان
	مسئولیت قانونی
	مسئولیت اخلاقی/بشردوستانه
	مسئولیت اقتصادی
	مسئولیت زیست محیطی

توسعه پایدار اجتماعی

شکل ۱: مقوله‌های اصلی و فرعی توسعه پایدار اجتماعی

۲. برنامه ریزی کارآفرینانه با استفاده از روش فراترکیب

در گام نخست، با استفاده از روش فراترکیب؛ مقوله‌های برنامه‌ریزی کارآفرینانه شناسایی شده است. برای دستیابی به این هدف، از روش فراترکیب، مطابق از الگوی سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) استفاده شده است.

در گام دوم، بررسی نظام‌مند متون؛ پژوهشهایی که در رابطه با موضوع می‌باشد به استناد استفاده از کلید واژه‌ها کارآفرینی، برنامه‌ریزی کارآفرینانه، کارآفرینانه، مدیر کارآفرین، برنامه‌ریزی مدنظر و جستجو قرار گرفت. پژوهش‌های مورد نظر برای تحلیل یافته‌ها از دو دسته پژوهش‌های داخلی و

خارجی تشکیل شده‌اند. با بررسی و شناسایی پژوهش‌ها از طریق سامانه های اطلاعاتی داخل و خارج کشور با کلیدواژه های مرتبط با برنامه‌ریزی کارآفرینانه در فیلد عنوان، جمعاً ۲۳ پژوهش یافت شد.

در گام سوم، جستجو و انتخاب متون مناسب؛ در این بخش سعی شد که با استفاده از ملاک های ورود صرفاً تنها مطالب و یافته هایی که برای ما بهترین حالت ممکن را دارا هستند جمع آوری و مشخص نماییم. یا به عبارت ساده تر یک عمل نمونه گیری انجام شود.

در ادامه با استفاده از روش CASP، هر مقاله به لحاظ کیفی مورد ارزیابی قرار گرفت. هر یک از مقالات در مواجهه با این شرایط، امتیازی از ۱ تا ۵ گرفته و مقالاتی که مجموع امتیازات آنها ۳۱ و بالاتر شود به لحاظ کیفی تأیید و باقی مقالات حذف خواهند شد. سپس با توجه به امتیازی که مقالات کسب کرده‌اند آنها را مطابق موارد ذیل، رتبه بندی خواهند شد. بنابراین مقالات با امتیاز بالای ۳۱ تأیید و مقالات با امتیاز زیر ۳۱ حذف شدند.

جدول ۲: ارزیابی مقالات با روش CASP

نویسنده/ نویسندگان	اهداف پژوهش	به روز بودن	طرح پژوهش	روش نمونه برداری	جمع آوری داده‌ها	انعکاس پذیری	ملاحظات اخلاقی	دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها	بیان روشن یافته‌ها	ارزش پژوهش	جمع امتیازات	درجه کیفی مقاله	تایید
Singh, A. K., Jyoti, B., Kumar, S., & Lenka, S. K. (2021).	۵	۴	۵	۲	۵	۴	۴	۵	۵	۴	۴۲	E	بله
Bozhko, L.,	۲	۵	۵	۳	۳	۴	۲	۴	۳	۳	۳۴	V G	بله

نویسنده / نویسندگان	اهداف پژوهش	به روز بودن	طرح پژوهش	روش نمونه برداری	جمع آوری داده‌ها	انعکاس پذیری	ملاحظات اخلاقی	دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها	بیان روشن یافته‌ها	ارزش پژوهش	جمع امتیازات	درجه کیفی مقاله	تایید
Bilyk, O., Zaitseva, M., Kholodok, V., & Stankevych, S. (2021).	۵	۲	۵	۴	۳	۴	۴	۳	۳	۴	۲۷	V G	بله
Wang, Q., & Huang, R. (2021).	۵	۴	۵	۲	۲	۴	۴	۳	۴	۴	۲۷	V G	بله
Sadiq, M., Nonthapot, S., Mohamad, S., Ehsanullah, S., & Iqbal, N. (2021).	۵	۴	۵	۲	۲	۴	۴	۳	۴	۴	۲۷	V G	بله
Baglioni, E., Campling, L., & Hanlon, G. (2020).	۲	۱	۱	۱	۰	۲	۰	۲	۱	۰	۱۰	F	خیر
Filion, L. J. (2021).	۵	۲	۵	۴	۳	۴	۴	۳	۴	۴	۲۷	V G	بله
Gu, W., Wang,	۲	۱	۱	۱	۰	۱	۲	۲	۱	۰	۱۳	F	خیر

نویسنده / نویسندگان	اهداف پژوهش	به روز بودن	طرح پژوهش	روش نمونه برداری	جمع آوری داده‌ها	انعکاس پذیری	ملاحظات اخلاقی	دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها	بیان روشن یافته‌ها	ارزش پژوهش	جمع امتیازات	درجه کیفی مقاله	تایید
J., Hua, X., & Liu, Z. (2021).	۲	۲	۴	۴	۱	۴	۴	۲	۲	۱	۲۴	G	
Wagner, M., Schaltegger, S., Hansen, E. G., & Fichter, K. (2021).	۲	۲	۴	۴	۱	۴	۴	۲	۲	۱	۲۴	G	بله
Agarwal, S., Lenka, U., Singh, K., Agrawal, V., & Agrawal, A. M. (2020).	۲	۱	۱	۰	۲	۳	۲	۲	۱	۱	۱۵	F	خبر
Moya-Clemente, I., Ribes-Giner, G., & Pantoja-Díaz, O. (2020).	۲	۵	۵	۲	۲	۴	۲	۴	۴	۲	۲۴	V G	بله
Honig, B., & Samuels	۵	۵	۵	۳	۵	۴	۵	۵	۴	۲	۴۴	E	بله

نویسنده / نویسندگان	اهداف پژوهش	به روز بودن	طرح پژوهش	روش نمونه برداری	جمع آوری داده‌ها	انعکاس پذیری	ملاحظات اخلاقی	دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها	بیان روشن یافته‌ها	ارزش پژوهش	جمع امتیازات	درجه کیفی مقاله	تایید
son, M. (2021)													
Kang, T., & Yang, D. D. (2021).	۲	۱	۱	۰	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۱۴	F	خبر
Rigterin g, J. C., Eggers, F., Kraus, S., & Chang, M. L. (2017).	۲	۱	۱	۰	۲	۲	۲	۲	۱	۱	۱۵	F	خبر
پیرمرادی و همکاران (۱۳۹۹)	۴	۵	۵	۳	۵	۴	۵	۵	۵	۳	۴۴	E	بله
نعمتی مفرح و رضائی (۱۳۹۹)	۴	۲	۴	۵	۳	۵	۴	۴	۴	۳	۳۷	V G	بله
علی‌زاده و فاضلی (۱۳۹۹)	۲	۲	۴	۳	۱	۴	۴	۲	۱	۳	۲۵	G	بله
حیدری و همکاران (۱۳۹۹)	۵	۲	۵	۳	۴	۲	۲	۲	۲	۳	۳۳	V G	بله
فیروزبخت (۱۳۹۹)	۲	۱	۱	۲	۱	۳	۲	۱	۲	۱	۱۶	F	خبر

نویسنده / نویسندگان	اهداف پژوهش	به روز بودن	طرح پژوهش	روش نمونه برداری	جمع آوری داده‌ها	انعکاس پذیری	ملاحظات اخلاقی	دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها	بیان روشن یافته‌ها	ارزش پژوهش	جمع امتیازات	درجه کیفی مقاله	تایید
صدرا و نیک پور (۱۳۹۸)	۲	۲	۴	۴	۱	۴	۴	۲	۱	۴	۲۵	G	بله
تورنبری و همکاران (۱۳۹۸)	۲	۱	۱	۰	۲	۴	۲	۲	۱	۱	۱۵	F	خیر
پیرایش و همکاران (۱) (۳۹۸)	۲	۲	۴	۳	۱	۴	۳	۱	۲	۱	۲۲	G	بله
شایان و همکاران (۱۳۹۸)	۱	۱	۱	۱	۱	۳	۲	۱	۲	۱	۱۴	F	خیر
ابراهیمی نژاد (۱۳۹۱)	۲	۲	۴	۳	۱	۴	۳	۲	۱	۳	۲۵	G	بله

در جدول (۳) تایید و عدم تایید مقالات جمع آوری شده ارائه شده است.

جدول ۳: تایید و عدم تایید مقالات جمع آوری شده

نوینده / نویسندگان	تایید	علت عدم تایید
(Singh, A. K., Jyoti, B., Kumar, S., & Lenka, S. K. (2021).	بله	---
Bozhko, L., Bilyk, O., Zaitseva, M., Kholodok, V., & Stankevych, S. (2021).	بله	---
(Wang, Q., & Huang, R. (2021).	بله	---
Sadiq, M., Nonthapot, S., Mohamad, S., Ehsanullah, S., & Iqbal, N. (2021).	بله	---
Baglioni, E., Campling, L., & Hanlon, G. (2020).	خیر	رد شده بعد از ارزیابی

نوینسده / نوینسدهگان	تایید	علت عدم تایید
Filion, L. J. (2021).	خیر	چکیده نامناسب
Gu, W., Wang, J., Hua, X., & Liu, Z. (2021).	خیر	محتوای نامناسب
Wagner, M., Schaltegger, S., Hansen, E. G., & Fichter, K. (2021).	بله	---
Agarwal, S., Lenka, U., Singh, K., Agrawal, V., & Agrawal, A. M. (2020).	خیر	چکیده نامناسب
Moya-Clemente, I., Ribes-Giner, G., & Pantoja-Díaz, O. (2020).	بله	---
(Honig, B., & Samuelsson, M. (2021	بله	---
Kang, T., & Yang, D. D. (2021).	خیر	محتوای نامناسب
Rigtering, J. C., Eggers, F., Kraus, S., & Chang, M. L. (2017).	خیر	ردشده بعد از ارزیابی
پیرمادی و همکاران (۱۳۹۹)	بله	---
نعمتی مفرح و رضائی (۱۳۹۹)	بله	---
علی‌زاده و فاضلی (۱۳۹۹)	بله	---
حیدری و همکاران (۱۳۹۹)	بله	---
فیروزبخت (۱۳۹۹)	خیر	ردشده بعد از ارزیابی
صدرا و نیک‌پور (۱۳۹۸)	بله	---
تورنبری و همکاران (۱۳۹۸)	خیر	عنوان نامرتب
پیرایش و همکاران (۱۳۹۸)	بله	---
شایان و همکاران (۱۳۹۸)	خیر	چکیده نامناسب
ابراهیمی نژاد (۱۳۹۱)	بله	---

در فرایند جستجو پارامترهای مختلفی مانند عنوان، چکیده، محتوا و جزئیات مقاله در نظر گرفته شده و مقاله‌هایی که با پرسش و هدف پژوهش تناسبی نداشتند، حذف گردیدند. سرانجام پس از چهار مرحله پالایش از میان ۲۳ مطالعه، ۹ مورد آن حذف و ۱۴ پژوهش برای تجزیه و تحلیل اطلاعات انتخاب شد.

در گام چهارم، استخراج مقالات. در این پژوهش استخراج اطلاعات مقالات منتخب انجام شد.

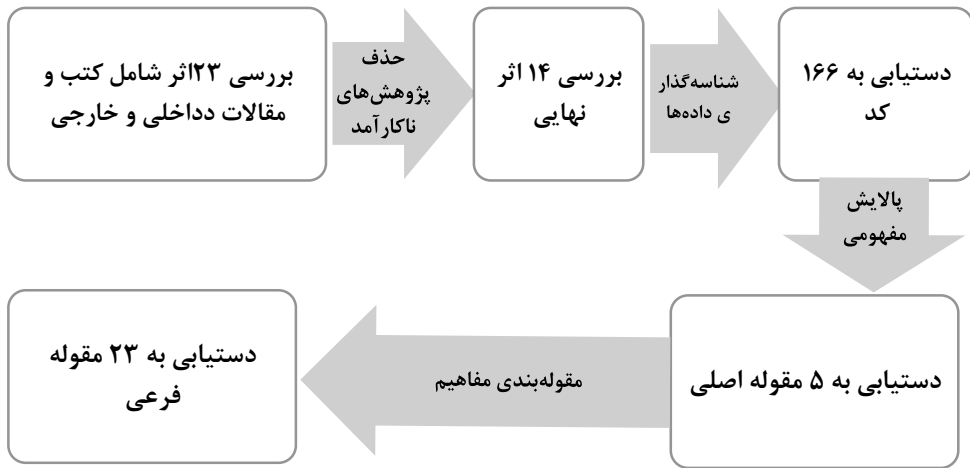

در گام پنجم، تجزیه و تحلیل یافته‌های کیفی، در این پژوهش، ابتدا تمام عوامل استخراج شده از مطالعه‌ها به عنوان شناسه در نظر گرفته، و سپس با در نظر گرفتن معنای هر یک از آنها، شناسه‌ها در مفهومی مشابه تعریف شد؛ سپس مفاهیم مشابه در مقولات تبیین کننده دسته‌بندی گردید تا به این ترتیب محورهای تبیین کننده شاخص‌های برنامه‌ریزی کارآفرینانه در قالب مؤلفه‌های اصلی و فرعی پژوهش شناسایی شود.

در گام ششم، کنترل کیفیت تحلیل انجام شد. هدف این است که آیا نتایج در راستای اهداف پژوهش بوده است یا اینکه خیر به این عملکرد سنجش از طریق روایی درونی می‌گویند. هدف این است که از شاخه اصلی پژوهش که نگرش کارآفرینانه نام دارد دور نشده و اینکه دچار خطای جمع‌آوری اطلاعات در نوع هدف مربوطه نشویم.

در تعیین و سنجش پایایی درونی یک فرایند پژوهش کیفی دو متخصص را برای ارزیابی این عمل انتخاب کرده این متخصصین با استناد به فرآیند اجرای کار و الگوی تعیین شده و عملیات اجرایی سعی بر سنجش روش اجرای کار پژوهش دارند. هر کدام از این متخصصین یک نظر در رابطه با نحوه اجرای کار و تایید آن می‌دهند اینکه کد گذاری به چه روشی انجام شده است؟ یا اینکه درست انجام شده است؟ نظریه نهایی این متخصصین می‌باشد. در نهایت هر کدام از این فاکتور هایی که دو شخص ارزیابی نتایج آن را اعلام کرده‌اند با یکدیگر مقایسه می‌کنیم که هرچقدر این نتایج و این نظرات به یکدیگر نزدیک بوده این کار فرآیند اجرای ما از ضریب کاپا و یا ضریب همسوسازی بیشتری برخوردار است در نتیجه پایایی کار ما مورد تایید خواهد شد.

پس از ارزیابی پایایی فراترکیب، ضریب کاپا $0/611$ محاسبه گردید. ضریب کاپای بالای $0/6$ مطلوب می‌باشد (لندیس و همکاران، ۱۹۷۷). بنابراین این مقدار به معنای پایایی نتایج پژوهش است.

شکل ۲: الگوریتم خروجی کنترل کیفیت شاخص‌های پژوهش

۳. مدل‌سازی ساختاری تفسیری توسعه پایدار اجتماعی

برای طراحی الگوی توسعه پایدار اجتماعی مبتنی برنامهریزی کارآفرینانه از روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری استفاده شده است. سازه‌های مورد بررسی جهت ارائه مدل اولیه توسعه پایدار اجتماعی عبارتند از: اعتماد اجتماعی، مشارکت و همبستگی اجتماعی، پایداری زیست‌محیطی، پایداری اقتصادی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی.

تشکیل ماتریس خودت عاملی ساختاری (SSIM) نخستین گام در مدل‌سازی ساختاری-تفسیری است. بطور مرسوم برای شناسایی الگوی روابط عناصر از نمادهایی مانند (۴) استفاده می‌شود.

جدول ۴: حالت‌ها و علائم مورد استفاده در بیان رابطه متغیرها

نماد	V	A	X	O
روابط	متغیر i بر j تاثیر دارد	متغیر j بر i تاثیر دارد	رابطه دو سویه	عدم وجود رابطه

ماتریس خودت عاملی ساختاری مطالعه حاضر در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵: ماتریس خود تعاملی ساختاری شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی

پایداری زیست‌محیطی	پایداری اقتصادی	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	مشارکت و همبستگی اجتماعی	اعتماد اجتماعی	
O	A	A	A	A	اعتماد اجتماعی
A	A	A	A		مشارکت و همبستگی اجتماعی
A	A	A			مسئولیت‌پذیری اجتماعی
X	A				پایداری اقتصادی
V					پایداری زیست‌محیطی

ماتریس دستیابی (RM) از تبدیل ماتریس خود تعاملی ساختاری به یک ماتریس دو ارزشی صفر و یک بدست می‌آید. بنابراین ماتریس دستیابی تکنیک ISM در جدول (۶) ارائه شده است.

جدول ۶: ماتریس دستیابی شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی

پایداری زیست‌محیطی	پایداری اقتصادی	مشارکت و همبستگی اجتماعی	مشارکت و همبستگی اجتماعی	اعتماد اجتماعی	
۰	۰	۰	۰	۱	اعتماد اجتماعی
۰	۰	۰	۱	۱	مشارکت و همبستگی اجتماعی
۱	۰	۱	۱	۱	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۱	۱	۱	۱	۱	پایداری اقتصادی
۱	۰	۱	۱	۱	پایداری زیست‌محیطی

پس از آنکه ماتریس دسترسی اولیه بدست آمد، با وارد نمودن انتقال‌پذیری ادر روابط متغیرها، ماتریس دسترسی نهایی بدست می‌آید. ماتریس دسترسی نهایی شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی در جدول (۷) ارائه شده است.

¹ Transitivity

جدول ۷: ماتریس دسترسی نهایی شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی

پایداری زیست‌محیطی	پایداری اقتصادی	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	مشارکت و همبستگی اجتماعی	اعتماد اجتماعی	
۰	۰	۰	۰	۱	اعتماد اجتماعی
۰	۰	۰	۱	۱	مشارکت و همبستگی اجتماعی
۱	۰	۱	۱	۱	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۱	۱	۱	۱	۱	پایداری اقتصادی
۱	۰	۱	۱	۱	پایداری زیست‌محیطی

برای تعیین روابط و سطح بندی معیارها باید مجموعه خروجی‌ها و مجموعه ورودی‌ها برای هر معیار از ماتریس دستیابی استخراج شود.

جدول ۸: تعیین سطح شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی

اشتراک	ورودی: اثرپذیری	خروجی: اثرگذاری	متغیرها
C1	C1,C2,C3,C4,C5	C1	اعتماد اجتماعی (C1)
C2	C2,C3,C4,C5	C1,C2	مشارکت و همبستگی اجتماعی (C2)
C3	C3,C4,C5	C1,C2,C3	مسئولیت‌پذیری اجتماعی (C3)
C4	C4,C5	C1,C2,C3,C4	پایداری اقتصادی (C4)
C5	C5	C1,C2,C3,C4,C5	پایداری زیست‌محیطی (C5)

بنابراین براساس نتایج مدلسازی ساختاری-تفسیری، متغیر توسعه پایدار اجتماعی در سطح نخست قرار دارد.

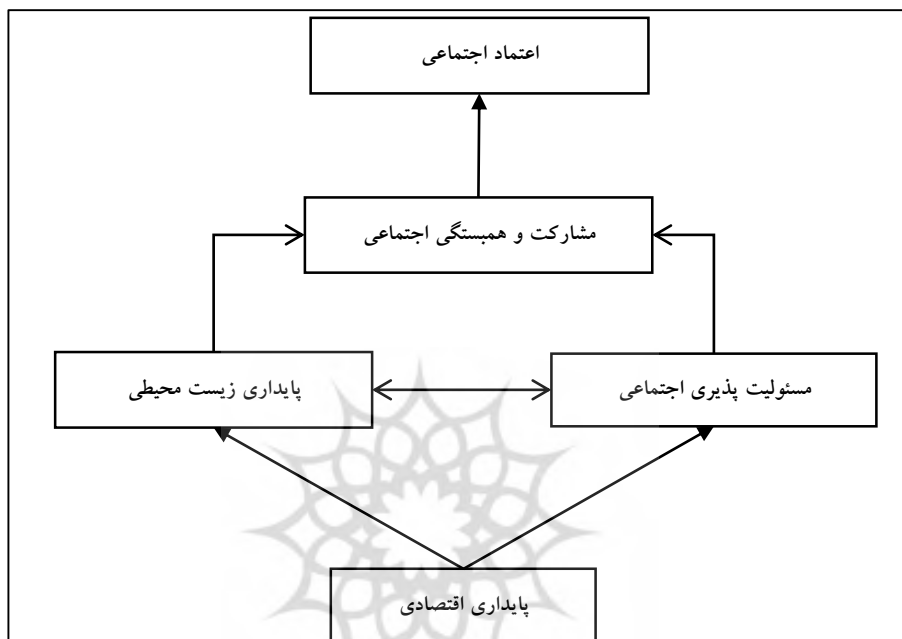
متغیر اعتماد اجتماعی (C1) در سطح اول هستند.

متغیر مشارکت و همبستگی اجتماعی (C2) در سطح دوم قرار دارد.

متغیرهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی (C3) و پایداری زیست‌محیطی (C5) در سطح سوم قرار دارند.

در نهایت پایداری اقتصادی (C4) در سطح چهارم قرار دارند.

الگوی نهائی سطوح متغیرهای شناسائی شده در شکل (۴-۷) نمایش داده شده است. در این نگاره فقط روابط معنادار عناصر هر سطح بر عناصر سطح زیرین و همچنین روابط درونی معنادار عناصر هر سطح در نظر گرفته شده است.

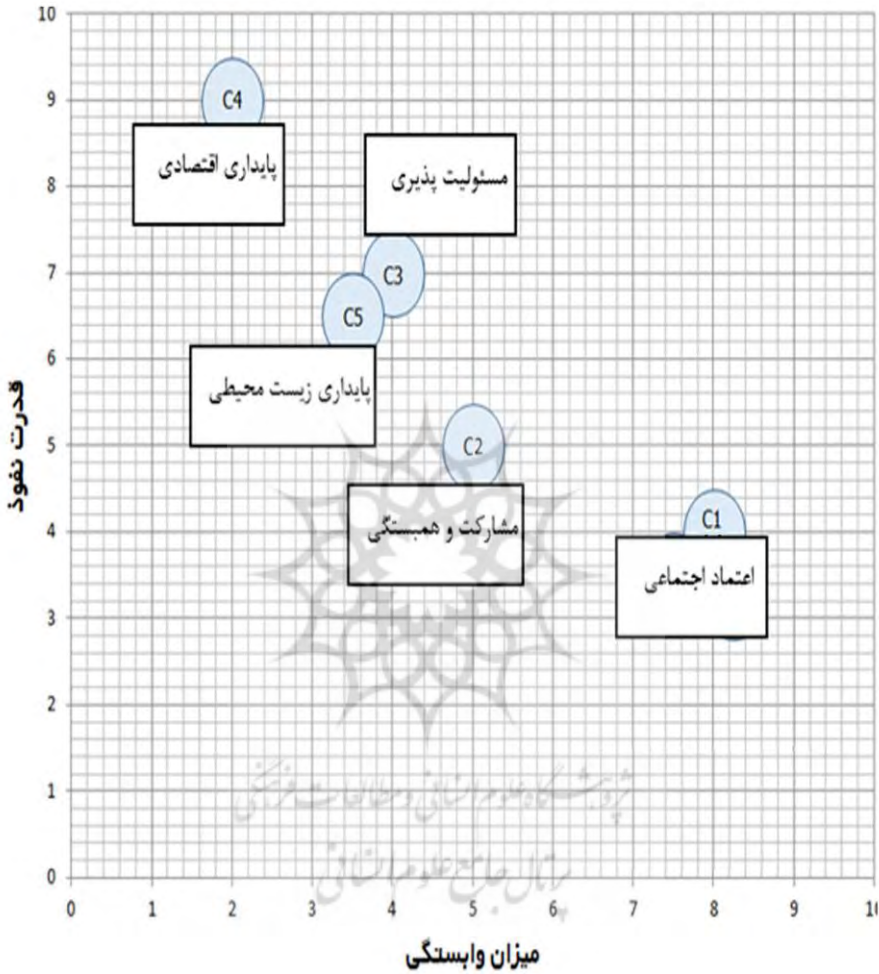
شکل ۳: نمودار نهایی حاصل از فرآیند ISM (توسعه پایدار اجتماعی)

تجزیه و تحلیل MICMAC بر پایه قدرت نفوذ (تأثیر گذاری) و میزان وابستگی (تأثیر پذیری) در مدل (ISM) روابط متقابل و تأثیرگذاری بین معیارها و ارتباط معیارهای سطوح مختلف به خوبی نشان داده شده است. برای تعیین معیارهای کلیدی قدرت نفوذ و وابستگی معیارها در ماتریس دسترسی نهایی تشکیل می شود. نمودار قدرت-وابستگی برای متغیرهای مورد مطالعه در را نشان می دهد.

جدول ۹: قدرت نفوذ و میزان وابستگی شاخص های توسعه پایدار اجتماعی

سطح	قدرت نفوذ	میزان وابستگی	متغیرهای پژوهش
۲	۴	۸	اعتماد اجتماعی
۳	۵	۵	مشارکت و همبستگی اجتماعی
۴	۷	۴	مسئولیت پذیری اجتماعی

متغیرهای پژوهش	میزان وابستگی	قدرت نفوذ	سطح
پایداری اقتصادی	۲	۹	۵
پایداری زیست محیطی	۴	۷	۴

شکل ۴: نمودار تحلیل قدرت نفوذ و میزان وابستگی برای توسعه پایدار اجتماعی

بر اساس قدرت وابستگی و نفوذ متغیرها، می‌توان دستگاه مختصاتی تعریف کرد و آن را به چهار قسمت مساوی تقسیم نمود. در این پژوهش، گروهی از متغیرها در زیرگروه محرک قرار گرفتند،

این متغیرها قدرت نفوذ زیاد و وابستگی کمی دارند. در دسته بعدی متغیرهای وابسته قرار دارند که به گونه ای نتایج فرایند توسعه محصول اند و کمتر می توانند زمینه ساز متغیرهای دیگر شوند.

۴. مدل سازی ساختاری تفسیری برنامه ریزی کارآفرینانه

جهت سطح بندی مقوله های اصلی برنامه ریزی کارآفرینانه از روش مدل سازی ساختاری تفسیری^۱ استفاده شده است. نخستین گام در مدل سازی ساختاری-تفسیری محاسبه روابط درونی شاخص ها است. بطور مرسوم برای شناسایی الگوی روابط عناصر از نمادهایی مانند جدول (۱۰) استفاده می شود.

جدول ۱۰: حالت ها و علائم مورد استفاده در بیان رابطه متغیرها

نماد	V	A	X	O
رابطه	متغیر I بر J تاثیر دارد	متغیر I بر I تاثیر دارد	رابطه دو سویه	عدم وجود رابطه

باتوجه به علائم مندرج در جدول (۱۱) ماتریس خودتعاملی ساختاری بصورت جدول ۴-۱۷ خواهد بود.

جدول ۱۱: ماتریس خودتعاملی ساختاری برنامه ریزی کارآفرینانه

جهت گیری استراتژیک کارآفرینانه	فرهنگ کارآفرینانه	فرصت ها و قابلیت های کارآفرینانه	پشتیبانی حاکمیت	مدیریت کارآفرینانه
جهت گیری استراتژیک کارآفرینانه	V	V	X	V
فرهنگ کارآفرینانه	X	V	A	V
فرصت ها و قابلیت های کارآفرینانه		V	O	A
پشتیبانی حاکمیت			V	V
مدیریت کارآفرینانه				V

¹ Interpretive Structural Modelling

ماتریس دریافتی از تبدیل ماتریس خود تعاملی ساختاری به یک ماتریس دو ارزشی صفر و یک بدست می‌آید. ماتریس دریافتی توسعه پایدار اجتماعی در جدول (۱۲) ارائه شده است.

جدول ۱۲: ماتریس دریافتی برنامه ریزی کارآفرینانه

جهت گیری استراتژیک کارآفرینانه	فرهنگ کارآفرینانه	فرصت ها و قابلیت های کارآفرینانه	پشتیبانی حاکمیت	مدیریت کارآفرینانه
۱	۱	۱	۱	۱
۰	۱	۱	۰	۱
۰	۰	۱	۰	۰
۱	۱	۰	۱	۱
۰	۰	۱	۰	۱

پس از آنکه ماتریس دسترسی اولیه بدست آمد، با وارد نمودن انتقال پذیری^۲ در روابط متغیرها، ماتریس دسترسی نهایی بدست می‌آید.

جدول ۱۳: ماتریس دسترسی نهایی برنامه ریزی کارآفرینانه

جهت گیری استراتژیک کارآفرینانه	فرهنگ کارآفرینانه	فرصت ها و قابلیت های کارآفرینانه	پشتیبانی حاکمیت	مدیریت کارآفرینانه
۱	۱	۱	۱	۱
۰	۱	۱	۰	۱
۰	۰	۱	۰	۰
۱	۱	*۱	۱	۱
۰	۰	۱	۰	۱

^۱ Reachability matrix

^۲ Transitivity

برای تعیین روابط و سطح بندی توسعه پایدار اجتماعی باید مجموعه خروجی‌ها و مجموعه ورودی‌ها برای هر شایستگی از ماتریس دریافتی استخراج شود.

جدول ۱۴: مجموعه ورودی‌ها و خروجی‌های برای تعیین سطح

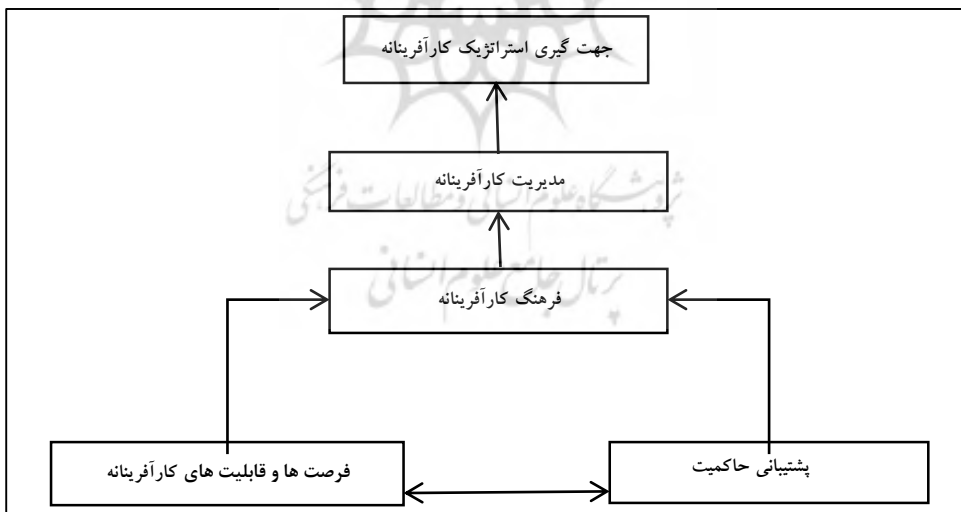
اشتراک	ورودی: اثرپذیری	خروجی: اثرگذاری	
D1,D4	D1,D4	D1,D2,D3,D4,D5	جهت‌گیری استراتژیک کارآفرینانه (D1)
D2	D1,D2,D4	D2,D3,D5	فرهنگ کارآفرینانه (D2)
D3	D1,D2,D3,D4,D5	D3	فرصت‌ها و قابلیت‌های کارآفرینانه (D3)
D1,D4	D1,D4	D1,D2,D2,D4,D5	پشتیبانی حاکمیت (D4)
D5	D1,D2,D4,D5	D3,D5	مدیریت کارآفرینانه (D5)

بنابراین متغیر جهت‌گیری استراتژیک کارآفرینانه (D3) در سطح اول قرار دارد.

متغیر فرصت‌ها و قابلیت‌های کارآفرینانه (D5) در سطح دوم قرار دارد.

متغیر فرهنگ کارآفرینانه (D2) در سطح سوم قرار دارد.

متغیرهای مدیریت کارآفرینانه (D1) و پشتیبانی حاکمیت (D4) در سطح چهارم قرار دارند.

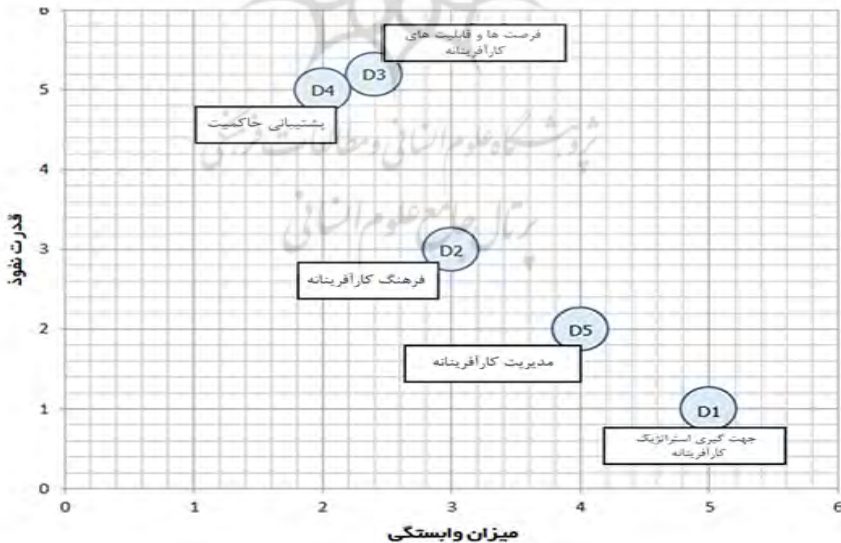
شکل ۵: نمودار نهایی حاصل از فرآیند ISM (برنامه ریزی کارآفرینانه)

پشتیبانی حاکمیت و مدیریت کارآفرینانه بیشترین تاثیر را بر دیگر مولفه های برنامه ریزی کارآفرینانه دارد. به علاوه فرهنگ کارآفرینانه و جهت گیری استراتژیک کارآفرینانه بیشترین تاثیر پذیری را از دیگر عوامل دارد. برای تعیین معیارهای کلیدی قدرت نفوذ و وابستگی معیارها در ماتریس دسترسی نهایی تشکیل می شود. نمودار قدرت-وابستگی برای متغیرهای مورد مطالعه در شکل (۶) رانشان می دهد.

جدول ۱۵: قدرت نفوذ و میزان وابستگی برنامه ریزی کارآفرینانه

سطح	قدرت نفوذ	میزان وابستگی	
۴	۵	۲	جهت گیری استراتژیک کارآفرینانه
۳	۳	۳	فرهنگ کارآفرینانه
۱	۱	۵	فرصت ها و قابلیت های کارآفرینانه
۴	۵	۲	پشتیبانی حاکمیت
۲	۲	۴	مدیریت کارآفرینانه

بر اساس قدرت وابستگی و نفوذ متغیرها، می توان دستگاه مختصاتی تعریف کرد و آن را به چهار قسمت مساوی تقسیم نمود. در این پژوهش، گروهی از متغیرها در زیرگروه محرک قرار گرفتند، این متغیرها قدرت نفوذ زیاد و وابستگی کمی دارند. در دسته بعدی متغیرهای وابسته قرار دارند که به گونه ای نتایج فرایند توسعه محصول اند و کمتر می توانند زمینه ساز متغیرهای دیگر شوند.

شکل ۶: نمودار قدرت نفوذ و میزان وابستگی (خروجی میک-مک)

نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل موثر بر توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر برنامه ریزی کارآفرینانه با رویکرد تحلیل کیفی می باشد. نتایج نشان می دهد که در تحلیل محتوا روش های مختلفی برای برآورد اعتبار وجود دارد که منطبق عمومی آنها بر پایه میزان توافق با اختلاف بین کدگذاران بنا نهاده شده است. بر اساس تحلیل های صورت گرفته با استفاده از تحلیل محتوا در مجموع ۵ مقوله اصلی و ۲۱ مقوله فرعی برای توسعه پایدار اجتماعی در این تحقیق استخراج و برچسب گذاری شدند. در تحلیل حاضر از ضریب کاپای کوهن برای برآورد توافق بین کدگذاران استفاده شده است. مقوله های اصلی توسعه پایدار اجتماعی شامل ۵ مقوله و مقوله های فرعی شامل ۲۱ مقوله است؛ که مقوله اصلی پایداری اقتصادی شامل ۵ مقوله فرعی که عبارتند از: ارائه مشوهای مالی به کارآفرینان، توسعه اقتصادی و افزایش بهره وری، ارتقاء مقاومت اقتصادی و ارائه تسهیلات دولتی به کارآفرینان می باشد؛ مقوله اصلی مسئولیت پذیری اجتماعی شامل ۴ مقوله فرعی که عبارتند از: مسئولیت قانونی، مسئولیت اخلاقی/بشر دوستانه، مسئولیت اقتصادی و مسئولیت زیست محیطی است؛ مقوله اصلی پایداری زیست محیطی شامل ۴ مقوله فرعی که عبارتند از: مدیریت صحیح مصرف انرژی، استقرار الگوی بهینه مصرف انرژی، در نظر گرفتن منافع زیست محیطی و افزایش آگاهی شهروندان جهت صیانت از محیط زیست می باشد. مقوله اصلی مشارکت و همبستگی اجتماعی شامل ۵ مقوله فرعی که عبارتند از: تقویت نهادهای محلی، تعامل بین جامعه محلی و دولت، مسئولیت پذیری و تدوین برنامه های مشارکتی، مشارکت در فعالیت های فرهنگی و حمایت از مشارکت شهروندان در طرح های توسعه شهری است؛ مقوله اصلی اعتماد اجتماعی شامل ۴ مقوله فرعی که عبارتند از: به حداقل رساندن مقاومت جهت به کارگیری طرح ها و تغییرات نوآورانه، شکل گیری فرهنگ نوآوری در ذهن مدیریت، افزایش تحمل ریسک و شکست و ایجاد فرهنگ یکپارچه کارآفرینی می باشد.

همچنین در این تحقیق با استفاده از روش فراترکیب، مقوله‌های اصلی و فرعی پژوهش مشخص شدند که شامل ۵ مقوله اصلی و ۲۳ مقوله فرعی می‌باشد. مقوله اصلی پشتیبانی حاکمیت که شامل ۴ مقوله فرعی که عبارتند از: جذب تسهیلات دولتی، سیاست‌های حمایتی دولت، حمایت از کارآفرینان و استراتژی‌های حاکمیتی می‌باشد. مقوله اصلی فرصت‌ها و قابلیت‌های کارآفرینانه که شامل ۵ مقوله فرعی که عبارتند از: به‌روز رسانی تجهیزات فناورانه، برگزاری دوره‌های آموزشی در حوزه کارآفرینی، ایجاد سامانه اطلاعاتی جهت زمینه‌سازی کارآفرینانه، تخصیص منابع مورد نیاز زمینه کارآفرینی و ارزیابی عملکرد کارآفرینانه در سازمان می‌باشد. مقوله اصلی فرهنگ کارآفرینانه که شامل ۴ مقوله فرعی که عبارتند از: فرهنگ نوآورانه منعطف، ایجاد سیستم تشویق و ترغیب کارآفرینی، پذیرش ایده و طرح‌های نوین افراد و فرهنگ عمل‌گرایانه می‌باشد. مقوله اصلی مدیریت کارآفرینانه که شامل ۵ مقوله فرعی که عبارتند از: سبک مدیریتی سازمان، تدوین استراتژی‌های کارآفرینانه، تسهیل قوانین جهت حمایت از توسعه کارآفرینی، ارائه نوآوری در مدیریت و تدوین اهداف کوتاه و بلند مدت مدیریتی می‌باشد. مقوله اصلی جهت‌گیری استراتژیک کارآفرینانه که شامل ۵ مقوله فرعی که عبارتند از: مشارکت ذینفعان در برنامه‌ریزی، شناسایی نیازهای سازمان، برنامه‌ریزی کوتاه و بلند مدت، تعیین اهداف کارآفرینانه و تعیین چشم‌انداز کارآفرینانه می‌باشد.

برای طراحی الگوی توسعه پایدار اجتماعی مبتنی بر برنامه‌ریزی کارآفرینانه از روش مدل‌سازی ساختاری-تفسیری استفاده شده است. سازه‌های مورد بررسی جهت ارائه مدل اولیه توسعه پایدار اجتماعی؛ اعتماد اجتماعی، مشارکت و همبستگی اجتماعی، پایداری زیست‌محیطی، پایداری اقتصادی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌باشند. بر اساس نتایج مدل‌سازی ساختاری-تفسیری، سطح بندی متغیرهای توسعه پایداری اجتماعی اینگونه می‌باشد که؛ متغیر اعتماد اجتماعی (C1) در سطح اول هستند، متغیر مشارکت و همبستگی اجتماعی (C2) در سطح دوم قرار دارد، متغیرهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی (C3) و پایداری زیست‌محیطی (C5) در سطح سوم قرار دارند، در نهایت پایداری اقتصادی (C4) در سطح چهارم قرار دارند، پایداری اقتصادی بیشترین تاثیر را بر دیگر مولفه‌های

توسعه پایداری دارد و اعتماد اجتماعی بیشترین تاثیر پذیری را از دیگر عوامل دارد. همچنین جهت سطح بندی مقوله های اصلی برنامه ریزی کارآفرینانه از روش مدل سازی ساختاری تفسیری استفاده شده است. سازه های مورد بررسی جهت ارائه مدل اولیه برنامه ریزی کارآفرینانه؛ استراتژیک کارآفرینانه، فرصت ها و قابلیت های کارآفرینانه، فرهنگ کارآفرینانه، مدیریت کارآفرینانه و پشتیبانی حاکمیت می باشند. همچنین براساس نتایج مدل سازی ساختاری-تفسیری، سطح بندی متغیرهای برنامه ریزی کارآفرینانه اینگونه می باشد که؛ متغیر جهت گیری استراتژیک کارآفرینانه (D3) در سطح اول قرار دارد، متغیر فرصت ها و قابلیت های کارآفرینانه (D5) در سطح دوم قرار دارد، متغیر فرهنگ کارآفرینانه (D2) در سطح سوم قرار دارد، متغیرهای مدیریت کارآفرینانه (D1) و پشتیبانی حاکمیت (D4) در سطح چهارم قرار دارند. پشتیبانی حاکمیت و مدیریت کارآفرینانه بیشترین تاثیر را بر دیگر مولفه های برنامه ریزی کارآفرینانه دارد و فرهنگ کارآفرینانه و جهت گیری استراتژیک کارآفرینانه بیشترین تاثیر پذیری را از دیگر عوامل دارد.

نتایج این تحقیق با نتایج مطالعات رضایی و حسینی، ۱۳۹۲؛ کریمی و جوهری، ۱۳۹۲؛ ربیعی و نظریان، ۱۳۹۲؛ کاظمی میانرودی و امیدی نجف آبادی، ۱۳۹۲؛ پورداریانی و همکاران، ۱۳۹۰؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۰؛ طالب پور و همکاران، ۱۳۸۸؛ مطابقت دارد.

پیشنهادهای تحقیق

شناخت و تقویت انگیزه ها و ویژگی های برنامه ریزی کارآفرینانه، رشد و توسعه سرمایه انسانی آنان. حمایت از شبکه سازی و فراهم ساختن امکانات و زمینه ی لازم در برخورداری کارآفرینان از مشاوران متخصص، مشاوره ی موسسات و انجمن های تخصصی، تجاری و صنفی.

تدوین سیاست ها و برنامه های کارآفرینانه با نیازهای حرفه ای توسط سیستم آموزشی کشور.

تدوین خط مشی ها، استراتژی ها و قوانین مناسب توسط دولت در جهت ترویج توسعه پایدار اجتماعی و رفع موانع آنان.

- تابع جماعت، ماشاله؛ موسی خانی، مرتضی؛ مهدی، الوانی؛ داوری، علی (۱۳۹۶). الگوی کارآفرینی استراتژیک: مطالعه موردی وزارت نیرو. فصلنامه پژوهش‌های سیاستگذاری و برنامه‌ریزی انرژی، ۳(۷): ۱۷۱-۲۰۰.
- رضوی، سید مصطفی؛ شهریار، سلطانه؛ احمدپور داریانی، محمود (۱۳۹۴). بررسی تاثیر دو سوتوانی سازمانی بر کارآفرینی راهبردی. توسعه کارآفرینی، ۸(۴): ۷۱۶-۷۶۷.
- کنعانی کاشانی، علی؛ گلرد، پروانه (۱۳۹۶). تاثیر مزیت رقابتی بر کارآفرینی استراتژیک با نقش میانجی نظریه تخریب خلاقانه شومپیتر. پژوهش‌های مدیریت راهبردی، ۲۳(۴): ۱-۲۰.
- مریدسادات، پگاه (۱۳۹۳). طراحی الگوی سیاست توسعه کشاورزی پایدار با رویکرد کارآفرینانه-مطالعه موردی استان خوزستان. پایان نامه دکتری تخصصی. دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- ملک اخلاق، اسماعیل؛ مرادی، محمود؛ درستکاراحمدی، ناهید؛ مهدی زاده، مهران (۱۳۹۳). بررسی تاثیر کارآفرینی استراتژیک بر دست یابی به مزیت رقابتی (مطالعه موردی صنعت ساختمان و مسکن). پژوهشنامه مدیریت اجرایی، ۶(۱۱): ۱۷۴-۱۴۵.
- Bat, M., Yalci. M. (2015). An Evaluation of Talent Management from an Organizational Perspective: The Case of Vodafone, *Global Media Journal TR Edition, Edition, 6(11): 90-112.*
- Bellotti, F., et al. (2014). Serious games and the development of an entrepreneurial mindset in higher education engineering students, *Entertainment Computing, 5(4): 357-366.*
- Bradley, A. P. (2016). Talent management for universities, *Australian Universities' Review, 58(1): 13-19.*
- Chen, Yuting. (2016). Study of Applied Innovative Talents Training Mode Management based on Combination of Entrepreneurship Education, 4th International Conference on Management Science, Education Technology, Arts, Social Science and Economics, 5(3): 1777- 1782.
- Guojin, C. (2011). Study and practice on training scheme of university students' entrepreneurship ability. In *International Conference on Information and Management Engineering, Springer, Berlin, 299-304.*
- Hitt, M., & Ireland, R., D. (2017). The intersection of entrepreneurship and strategic management research. *The Blackwell Handbook Of Entrepreneurship, Chapter 3, https://doi.org/10.1002/9781405164214.ch3.*
- Ifeoma, O. R., Purity, N. O., and Okoye-Nebo, C. (2015). Effective Talent Management: Key to Organisational Success, *Journal of Policy and Development Studies, 289(1850): 1-12.*
- Neto, R. D. C. A., Rodrigues, V. P., and Panzer, S. (2017). Exploring the relationship between entrepreneurial behavior and teachers' job satisfaction, *Teaching and Teacher Education, 63(8): 254-262.*
- Pearce, Alison (2016) *International Entrepreneurial Talent Management, Discussion Topic.*